

Lietuvos, Latvijos ir Estijos bankų koncentracijos pokyčių vertinimas

Įvadas

Temos aktualumas ir problema. Bankų sistema yra vienas iš pagrindinių ekonominių sektorių, per kurį yra generuojami pagrindiniai kiekvienos šalies pinigų srautai. Atlikti mokslininkų tyrimai pasauliniu mastu rodo žymiai didesnę koncentraciją bankiniame sektoriuje nei kituose šalyje veikiančiuose sektoriuose. Didesnė koncentracija asocijuojasi su didesne monopoline galia. Šalys su didesniu koncentracijos lygiu kenčia nuo monopolistų nustatomų įkainių bei paslaugų įvairovės savo vartotojams. Toks monopolisto veikimas dažnai stabdo darnų ekonomikos augimą ir sektoriaus vystymąsi. Taip pat didesnė ekonominė koncentracija gali sukelti didesnį ekonominį nestabilumą, kadangi sektorius priklauso nuo kelių stambių rinkos žaidėjų, iš kurių nors vienam susidūrus su sunkumais gali kristi pasitikėjimas viso sektoriaus stabilumu. Dėl minėtų priežasčių bankų koncentracija turi būti nuolat stebima kiekvienoje šalyje bei atsiradus poreikiui turi būti imamasi atitinkamų veiksmų, kurie užkirstų kelią monopolijos augimui. Vertinant tokių tyrimų įvairovę trijose Baltijos šalyse, pastebėta, kad šių šalių bankų koncentracija yra tiriama nepakankamai. Dėl šios priežasties kyla problema, koks koncentracijos lygis būdingas Baltijos šalių bankų sektoriams?

Straipsnio objektas - bankų sektoriaus koncentracija.

Straipsnio tikslas - įvertinti bankų koncentracijos pokyčius trijose Baltijos šalyse 2000-2009 m. laikotarpiu.

Tikslui pasiekti suformuluoti atitinkami **uždaviniai**:

1. Aptarti koncentracijos sąvoką, veiksnius kurie veikia koncentraciją ir jos pasekmes.
2. Apžvelgti koncentracijos tyrimus Europos ir Baltijos šalių bankų sektoriuose.
3. Pateikti bankų sektoriaus koncentracijos vertinimo būdus.
4. Atlikti bankų koncentracijos pokyčių Baltijos šalyse vertinimą.
5. Palyginti Lietuvos, Latvijos ir Estijos bankų koncentracijos lygį su kitų šalių bankų koncentracija.

Naudoti tyrimo metodai: mokslinės literatūros analizė, statistinių duomenų sisteminimas ir analizė, grafinė lyginamoji analizė, rodiklių skaičiavimas ir analizė. Pagrindiniai informacijos šaltiniai buvo komercinių bankų finansinės ataskaitos, Lietuvos ir Estijos centrinių bankų skelbiami konsoliduoti bankų sektoriaus balansai, bei Latvijos bankų asociacijos skelbiamos statistinės bankų lentelės.

Koncentracijos ir konsolidacijos samprata

Koncentracijos kaita yra dažnas reiškinys įvairiuose verslo segmentuose. Bankų sektorius yra ne išimtis. Sąvoka koncentracija (lot. Con – su, kartu su; + centrum – centras) tiek bankiniame sektoriuje, tiek kituose verslo segmentuose reiškia kažko sutelkimą ar sukaupimą vienoje vietoje. Konsolidacija ar bankų valdymo perėmimas gali būti įvardijami kaip koncentraciją didinantys veiksniai, o naujų bankų atėjimas į rinką bankų sektoriaus koncentraciją gali sumažinti. Koncentracijos kitimas dažniau siejamas su konsolidacija nei su naujų dalyvių atėjimu į rinką, kadangi tokiame sektoriuje kaip bankinis pirmasis variantas dažniau sutinkamas. Dėl šios priežasties svarbu suprasti konsolidacijos reikšmę koncentracijos kaitai.

Žodis konsolidacija kilęs iš lotynų kalbos žodžio *consolidatio* reiškiančio susijungimą ar sutvirtinimą. A. Bendorienės, V. Bogušienės ir kt. (2008) nuomone, šis žodis suprantamas kaip dviejų ar daugiau organizacijų susijungimas, kurio pasekmė – nauja organizacija. Vertinant pagrindinius veiksnius, kurie lemia konsolidacijos procesus išskiriamos kelios nuomonės. H. Engler ir J. Essinger (2000) pastebi, kad konsolidaciją gali paskatinti globalizacijos plėtra, dėl siekio išlaikyti konkurencinį pranašumą prieš tarptautinius bankus. Tai pat G. A. Dymsky (1999) kaip bankų konsolidacijos priežastį išskiria aukštųjų technologijų spartų vystymąsi. Smulkesni bankai skatinami konsoliduotis, todėl kad neturi pakankamai išteklių išspręsti visas klientų problemas. Šiuo atveju P. A. Wuffli (2005) pabrėžia, kad smulkesniems bankams trūksta specializacijos, o tai bankams sudaro sunkumų, siekiant tinkamai patenkinti klientų poreikius. H. Engler ir J. Essinger (2000) kaip konsolidacijos priežastį išskiria bankų vadovų norą diversifikuoti riziką. Žvelgiant šalies mastu įmonių konsolidacija taip pat gali būti skatinama vyriausybės politinių sprendimų siekiant mažinti socialinius kaštus, bankų bankrotų atveju. Tuo tarpu konsolidacijos pasekmės gali būti tiek teigiamos, tiek neigiamos. B. Francis, I. Hasan ir H. Wang (2008) pastebi, kad konsoliduotos įmonės turi daugiau galimybių pritraukti lėšų į įmonę, kadangi jos vertinamos palankiau dėl galimybės gauti didesnį pelną. Kaip neigiamą pasekmę E. L. Yeyati ir A. Micco (2003) išskiria konkurencijos mažėjimą bankų sektoriuje, o tuo pačiu tai reiškia didėjančią koncentraciją.

Be minėtų veiksnių kurie veikia konsolidaciją, o tuo pačiu ir koncentracijos kainą D. Kaupelytės ir A. Janonytės (2009) išskiria priežiūros institucijų įtaką koncentracijai per įvairių ribojimų sustiprinimą ar panaikinimą. Tam įtakos taip pat turi užsienio kapitalo didėjimas šalies viduje veikiančiuose bankuose, kadangi tarptautiniai bankai palankiomis sąlygomis gali gauti finansavimą iš motininių bankų, kas leidžia jiems sumažinti įkainius už paslaugas. Bankų sektoriaus koncentracijos lygis kinta dėl sektoriuje veikiančių bankų veiklos, kadangi jie padidindami įkainius praranda rinkos dalį, o juos sumažindami įgauna daugiau rinkos.

Vertinant bankų sektoriaus koncentracijos pasekmes išskiriami keli požūriai. B. Casu ir C. Girardone (2006) teigimu, padidėjusi koncentracija sukuria dominuojančią bankų poziciją (padidina rinkos galią), kuri tiesiogiai ar netiesiogiai paveikia konkurencinę situaciją rinkoje. Kita vertus jei bankų susijungimus ir įsigijimus lemia masto ekonomija, tada padidėjusi koncentracija gali skatinti vartojimo efektyvumą. Pasak H. Hesse (2007), taip pat tikėtina, kad masto ekonomija tarp susijungusių bankų įtakos pridėtinų išlaidų sumažėjimą, kuris ilguoju laikotarpiu gali padidinti vidutinį veiklos efektyvumą. V. Deltuvaitės (2009) teigimu, didesnė bankų koncentracija gali nulemti stabilesnę bankų sistemos veiklą, kadangi stambesnių bankų didesnis likvidumas, paprastesnė tampa bankų sektoriaus priežiūra. Dar viena koncentracijos kaitos pasekmė išskiriama didelių bankų plėtra, nes jie turi priėjimą prie išteklių, kurie reikalingi plėtrai. Galiausiai bankų koncentracijos kaita veikia kitus verslo segmentus, kadangi per bankus yra generuojami visų sektorių pinigų srautai.

Apibendrinant konsolidacijos ir koncentracijos procesus bankų sektoriaus kontekste pastebėta, kad šios dvi sąvokos yra tarpusavy susijusios. Bankų konsolidacija, reiškianti bankų susijungimą, yra vienas iš pagrindinių koncentracijos kitimo veiksnių, kurią veikiantys veiksniai taip pat įtakoja ir koncentracijos kainą. Kita vertus koncentracijos kitimas veikia ekonominius procesus tiek mikro, tiek makro lygiu.

Bankų koncentracijos tyrimų Europos Sąjungoje apžvalga

Nuo 2000 metų bankų koncentracijos tema imta plačiai tirti mokslinėje literatūroje. Daugelis JAV bei Europos ekonomistų analizavo bankų koncentracijos įtaką bankų konkurencingumui, bankų veiklos efektyvumui bei bankų sistemos finansiniam stabilumui. Išanalizavus keliolika mokslinių straipsnių buvo pastebėta, kad dažniausiai yra tiriama šalių grupių bankų koncentracija, tačiau keliais atskirais atvejais koncentracija vertinama atskiroje šalyje.

P. Kapopoulou ir F. Siokis (2005) nustatė, kad Europos bankininkystės sektorius nesudaro galimybių bankams imtis susitarimų. Koncentracijos ir pelningumo neigiamas ryšys yra stipresnis dideliuose bankuose nei esant slaptiems susitarimams tarp mažesnių bankų. Tai reiškia, kad didėjantis bankų išsiskaidymas euro zonoje didina konkurencingumą bankų sektoriuje.

N. Koutsomanoli-Fillipaki ir C. Staikouras (2006) tyrimas parodė, kad Europos bankams būdinga konkurencinė monopolija. 10 naujai įstojusių į ES šalių bankų pajamos iš palūkanų buvo uždirbtos esant didesnei konkurencijai nei senosiose 15 ES šalyse. Galiausiai buvo nustatyta, kad esant konkurencijai tarp bankų didesni bankai uždirbo didesnį pelną iš palūkanų nei mažesni. Tuo tarpu B. Casu ir C. Girardone (2006) nustatė,

kad bankų sistemos koncentracija neigiamai susijusi su konkurencingumu, o efektyviausios bankinės sistemos kartu yra mažiausiai konkurencingos. Vertindami tik Turkijos bankinį sektorių O. F. Abbasoglu, A. F. Aysan ir A. Gunes (2007) nerado jokio ryšio tarp koncentracijos ir konkurencingumo, nei tarp efektyvumo ir pelningumo.

D. Kaupelytė ir A. Janonytė (2009) nustatė, kad finansinių įstaigų priežiūros institucijų ir bankų skaičiui šalyje didėjant, bankų stabilumas nekinta, todėl priežiūros institucijų vaidmuo bankinio sektoriaus veiklai yra minimalus. Tuo tarpu C. T. Shehzad, B. Scholtens ir J. D. Haan (2010) teigia, esant finansų krizei dideliems bankams būdingi mažesni pajamų svyravimai nei mažiems, taip pat pajamų nepastovumai yra mažesni mažiau koncentruotose bankinėse sistemose.

Aptarti tyrimai parodė, kad bankų koncentracija Europos šalyse buvo tirta įvairiomis kryptimis, tačiau Baltijos šalių bankų koncentracija nėra išsamiai analizuota. Lietuvai, Latvijai ir Estijai stojant į ES imta tyrinėti bankų koncentraciją naujosiose ES šalyse (kurių tarpe buvo ir trys Baltijos šalys).

Lietuvoje bankų koncentracijos tema buvo atlikti du tyrimai, kurių autoriai yra V. Deltuvaitė, V. Vaškelaitis (2007) bei V. Deltuvaitė, V. Gižienė (2007). Abejuose tyrimuose buvo tirtas bankų koncentracijos poveikis bankų konkurencingumui ir jų veiklos efektyvumui Lietuvos bankų sektoriuje. Tyrimų rezultatai parodė, kad esant didesnei bankų koncentracijai mažėja jų konkurencingumas ir efektyvumas, taip pat mažėjant bankų konkurencingumui mažėja ir jų veiklos efektyvumas.

Apibendrinant mokslininkų mintis pastebėta, kad bankų koncentracijos tema empiriniuose tyrimuose yra populiari. Europos Sąjungos šalyse bankų sektoriaus koncentracija buvo tiriama įvairiomis kryptimis: buvo tiriamas bankų koncentracijos poveikis bankų konkurencingumui, efektyvumui, stabilumui ir pelningumui. Trims Baltijos šalims įstojus į ES jų bankų sistema prisijungė prie bendros ES bankų sistemos, todėl šių šalių bankų koncentracija turėtų būti taip pat tyrinėjama, o bendro tyrimo, kuris apimtų tik tris Baltijos šalis nėra.

Koncentracijos rodikliai ir jų matavimas

Koncentracijos koncepcija yra plačiai tiriama ir aptariama mokslinėje literatūroje. Pirmiausia yra pabrėžiama, kad koncentracijos matavimas yra universalus. Šiuo atveju universalumas pasireiškia tuo, kad įvairūs rodikliai gali įvertinti bet kurio sektoriaus koncentraciją, nekeičiant rodiklių skaičiavimo formulių. Todėl bankų sektoriaus koncentracija gali būti vertinama naudojant tuos pačius metodus, kaip vertinant kitų sektorių koncentraciją. Nepaisant daug skirtingų koncentracijos matavimo būdų, egzistuoja bendras susitarimas, kad koncentracijos rodiklio skaičiavimo elementai yra bankų skaičius ir bankų dydis tam tikroje rinkoje. Bankų dydis gali būti vertinamas individualiai pagal bendrą banko turtą ar atskirai pagal banko paskolas ar indėlius.

R. Ginevičiaus ir A. Krivkos (2009) nuomone, koncentracijos matavimas yra reikalingas analizuojant konkuravimo galimybes rinkoje ar ūkio šakoje, kiekybiškai vertinant pardavimo apimties pasiskirstymą tarp rinkos dalyvių, grindžiant vienos ar kelių įmonių dominavimą. J. A. Bikker ir K. Haaf (2002) teigia, kad koncentracijos indekso skaičiavimas svarbus norint paaiškinti konkurencingumą bankinėse sistemose bei fiksuoti struktūrines ypatybes rinkoje, atsirandančias dėl bankų atėjimo ir išėjimo iš rinkos ar susijungimų.

Koncentracijos lygiui matuoti yra sukurta įvairių matavimo priemonių, kurių klasifikacija literatūroje nėra susisteminta. V. Daršukvienė ir J. Šakalytė (2009) rinkos koncentracijos rodiklius skirstė į struktūrinius ir nestrukūrinius. Pasak jų, nestrukūriniai rinkos koncentracijos rodikliai taikomi skaičiuojant efektyvumą tuo tarpu struktūriniai rinkos koncentracijos rodikliai matuoja rinkos struktūrą, rinkos dalies pasiskirstymą tarp įmonių ir įmonės nefinansinius rezultatus. Nestrukūriniai rinkos koncentracijos rodikliai yra pranašesni tuo, kad skaičiuojant juos nėra būtina turėti informaciją apie visas rinkos įmones, ko reikalaujama naudojant struktūrinius rodiklius. C. Marfels (1971) pateikia tik struktūrinių koncentracijos rodiklių skirstymą į keturias grupes. Atskiras grupes išskyrė pagal didelių bankų dalį rinkoje, kiekvieno banko dalį rinkoje atskirai, tiek vykdant rangavimą didėjimo tvarka tiek nevykdant jo bei rodiklius koncentraciją vertinančius pagal neigiamą logaritmą išskyrė į ketvirtą grupę.

Nuo C. Marfels (1971) rodiklių išskyrimo praėjo keli dešimtmečiai ir šiandien yra išskiriama bent dešimt rodiklių, kurie leidžia įvertinti koncentraciją: K-banko koncentracijos indeksas (CR_k), Herfindahl-Hirschman indeksas (HHI), Hall-Tideman indeksas (HTI), Rosenbluth's indeksas (RI), Comprehensive Industrial indeksas (CCI), Hannah ir Kay indeksas (HKI), U indeksas, Hause indeksas ir Entropijos indeksas. Nors koncentracijai

vertinti rodiklių pasirinkimas yra platus, tačiau empiriniuose tyrimuose dažniausiai naudojami du rodikliai K-banko koncentracijos indeksas (CR_k) ir Herfindahl-Hirschman indeksas (HHI).

CR_k koncentracijos koeficientas ($R_k = \sum_{i=1}^k s_i$) parodo tik k didžiausių bankų užimamą dalį visoje rinkoje. Šio indekso skaičiavimo trūkumas, kad į skaičiavimus neįtraukiami mažų bankų duomenys, o visas dėmesys sutelkiamas tik dideliems. Nors šis rodiklis yra lengvai interpretuojamas, tačiau neatspindi kiekvieno rinkos banko individualių duomenų dėl šių trūkumų daugelyje empirinių tyrimų papildomai yra skaičiuojamas Herfindahl-Hirschman indeksas (HHI).

Pasak J. A. Bikker ir K. Haaf (2002), HHI indeksas kartais vadinamas pilnos informacijos indeksu, nes jis fiksuoja visos rinkos bankų pasiskirstymą pagal bankų dydį. Herfindahl-Hirschman indeksas pabrėžia didesnių bankų svarbą, suteikdamas jiems didesnę svorį nei mažesniems bankams ir jis apima kiekvieną banką atskirai, taip leisdamas bankus suranguoti pagal dydį.

HHI skaičiavimas yra sudėtingas, nes reikalauja informacijos apie visus rinkos bankus. Kadangi kartais bankai savo finansinių ataskaitų neskelbia viešai, todėl ne visada galima apskaičiuoti šį rodiklį. Tokiais atvejais R. Ginevičius ir A. Krivka (2009) empiriniams skaičiavimams siūlo naudoti minimalų HHI rodiklį, kurio skaičiavimo formulė leidžia atsižvelgti į imtį neįtrauktus bankus, darant prielaidą, kad jie užima panašią rinkos dalį:

$$\min HHI_M = \sum_{i=1}^M s_i^2 + \frac{\left(1 - \sum_{i=1}^M s_i\right)^2}{N - M};$$

Čia s_i – santykinė bankų dalis rinkoje,

M – bankų, kurių užimama rinkos dalis žinoma, skaičius

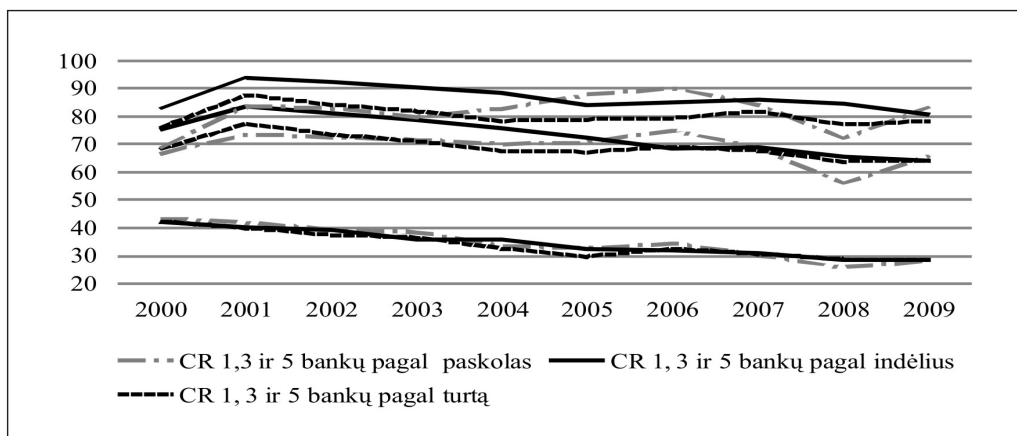
N – bendras bankų skaičius rinkoje ($M < N$).

Apibendrinant, koncentracijai vertinti yra mažiausiai 10 skirtingų rodiklių. Išanalizavus koncentracijos tyrimus Europos mastu pastebėta, kad populiariausi rodikliai koncentracijai vertinti yra HHI ir CR_k . Šie rodikliai yra panašūs tuo, kad į jų skaičiavimus yra įtraukiami didžiausi sektoriaus bankai, o skiriasi tuo, kad HHI indeksas atspindi visų rinkoje veikiančių bankų užimamą rinkos dalį, tuo tarpu CR_k rodiklis tik parodo, kaip rinka yra pasiskirstyta tarp kelių didžiausių bankų.

Baltijos šalių bankų sektoriaus koncentracijos pokyčių analizė

Baltijos šalių bankų sektoriuose nuo šių šalių nepriklausomybės atkūrimo vyko įvairūs procesai, kurie įtakoją koncentracijos kaitą. Vos atgavus nepriklausomybę šiose šalyse vyko ekstensyvi komercinių bankų plėtra. 1992-1994 m. Estijoje bankrutavo daugelis komercinių bankų, pasireiškė pirmieji konsolidacijos procesai. 1994-1995 m. Latvijoje bei Lietuvoje buvo likviduoti rizikingai veikę bankai. Nuo 1996 m. bankų sektoriai ėmė stiprėti. Rusijos finansų krizės laikotarpiu Lietuvoje bankai uždirbo pelną, o tuo tarpu Latvijoje ir Estijoje bankų sektoriai patyrė nuostolių. Po Rusijos finansų krizės Lietuvoje pradėta valstybinių bankų restruktūrizacija ir privatizacija. Nuo 1999 m. Lietuvos, Latvijos ir Estijos bankinėse sistemose išryškėjo konsolidacijos procesai, kurių metu buvo sujungti ne tik šalyse veikiantys komerciniai bankai, bet taip pat žymiai buvo padidintos užsienio investicijos bankų akciniame kapitale. Nuo 2000 m. Baltijos šalių bankams buvo būdingas užsienio kapitalo dalies augimas ir stambėjimas kapitalo, turto, paskolų ir indėlių atžvilgiu. Bankų veikla buvo pelninga iki pasaulinės finansų krizės pradžios, kuri ryškesnius pakitimus bankų sektoriuose parodė 2008-2009 metais. Šiuo laikotarpiu išaugo blogų paskolų portfeliai, bankų sektoriai patyrė nuostolius. Paskutiniaisiais metais Baltijos šalių bankų sistemos susilpnėjo, vertinant bankų turta, išduodamas paskolas, indėlius ir pelną.

Bankininkystės sektorių silpnėjimas turėjo poveikio koncentracijos kaitai šiose šalyse. Siekiant nustatyti kaip kito koncentracija bankų sektoriuose Lietuvoje, Latvijoje ir Estijoje vertinama bankų turto, paskolų ir indėlių kaita, naudojant du populiariausius koncentracijos rodiklius – CR ir min HHI. Šiam tyrimui atlikti buvo pasirinktas 2000-2009 m. laikotarpis, o tyrimo rezultatai pateikiami žemiau.

1 pav. Lietuvos bankų turto, paskolų ir indėlių koncentracija pagal CR 2000-2009 m., proc.

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis bankų finansinėmis ataskaitomis ir Lietuvos banko duomenimis.

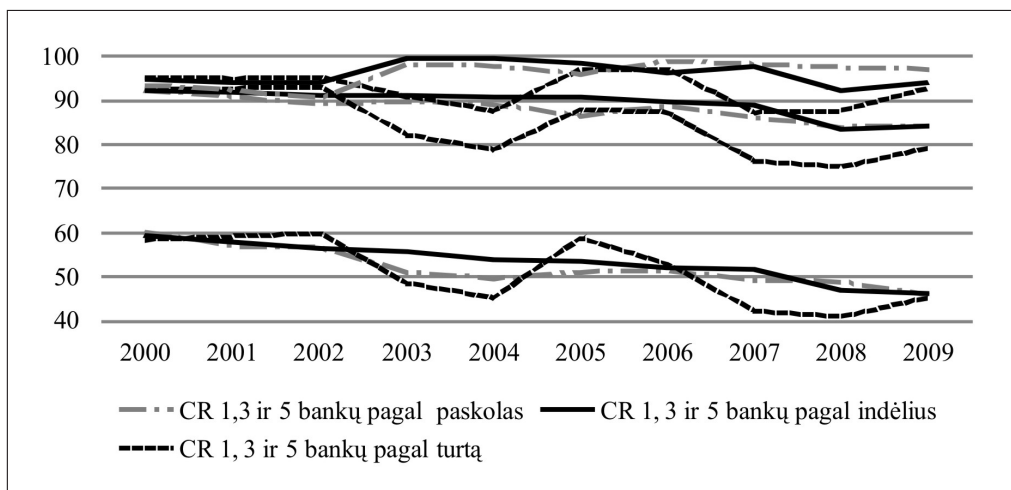
Lietuvoje veikiantis didžiausias šalies bankas tiriamu laikotarpiu užėmė 33-34 proc. rinkos pagal visus tris kriterijus. Tuo tarpu trijų ir penkių bankų išsidėstymas pagal indėlius, paskolas ir turtas skyrėsi – tiriamu laikotarpiu labiausiai koncentruoti buvo indėliai, o mažiausiai turtas.

Lietuvoje 2000-2009 m. laikotarpiu būdingas didelių bankų koncentracijos mažėjimas, o vidutinio dydžio bankų užimamos rinkos dalies didėjimas. 1 pav. pavaizduota Lietuvos penkių didžiausių bankų pagal turtą, paskolas ir indėlius užima rinkos dalis rodo, kad didžiausio šalies banko užimama rinkos dalis per laikotarpį sumažėjo daugiau nei 10 proc. Pagal sukaupą turtą trys didžiausi šalies bankai prarado 3 proc. rinkos, o tuo tarpu ketvirtas ir penktas pagal sukaupą turtą bankai laimėjo 6 proc. rinkos, vadinasi mažėjo ne tik didžiųjų bankų užima rinkos dalis, bet ir smulkesnių, o išaugo vidutinio dydžio bankų dalis rinkoje. Koncentracijos pasiskirstymas pagal suteiktas paskolas rodo, kad trys didžiausi šalies bankai prarado nežymią rinkos dalį – vos 1 proc., o tuo tarpu ketvirtas ir penktas bankai pagal sukaupias paskolas laimėjo daugiau nei 16 proc. rinkos. Vadinasi Lietuvoje bankų paskolų rinkoje silpnėsi buvo smulkieji šalies bankai, kurių užima rinkos dalis sudarė mažiau nei 5 proc., o rinkos dalį didino vidutinio dydžio bankai. Bankų užimama rinkos dalis pagal indėlius Lietuvoje rodo, kad trys didžiausi šalies bankai 2000-2009 m. prarado 2 proc. daugiau rinkos nei per tą patį laikotarpį įgijo ketvirtas ir penktas pagal sukaupius indėlius bankai. Vadinasi tiriamu laikotarpiu didėjo rinkos dalis pagal indėlius smulkiuosiuose bankuose, o stambiuosiuose sumažėjo.

Įvertinus min HHI rodiklį Lietuvoje buvo pastebėta, kad Lietuvoje bankų sektoriui būdinga aukšta koncentracija su tendencija mažėti. Tiriamo laikotarpio pradžioje daugiausiai koncentruoti buvo indėliai, o mažiausiai paskolos. Tiek turto, tiek indėlių koncentracija mažėjo tolygiai, vidutiniškai po 4 proc. per metus. Tuo tarpu paskolų persiskirstymas tarp bankų vyko intensyviau: iki 2004 m. didėjo paskolos mažesniuose bankuose, o mažėjo stambiuosiuose, tačiau per sekančius dvejus metus kasmet po 2 proc. padidėjo koncentracija stambiuose bankuose, o prasidėjus finansų krizei paskolų koncentracijos rodiklis ypač sumažėjo ir rodė vidutinę koncentraciją. 2009 m. koncentracijos min HHI rodiklis sumažėjo iki panašaus lygio pagal turtą, paskolas ir indėlius ir siekė apie 1700. Tai reiškia, kad Lietuvos bankinio sektoriaus koncentracija sumažėjo nuo aukštos iki vidutinės bei turto, indėlių ir paskolų rinka pasiskirstė tolygiai šalies bankuose.

Estijoje kaip ir Lietuvoje laikotarpio pradžioje buvo aukštas koncentracijos lygis bankų sektoriuje. 2 pav. pavaizduota, kad Estijoje didžiausi penki bankai 2000-2009 m. laikotarpiu užėmė daugiau nei 95 proc. rinkos ir nežymiai išaugo per laikotarpį. Iki 2002 m. penkių ir trijų bankų koncentracija skyrėsi nežymiai, tai reiškia, kad ketvirtas ir penktas pagal dydį bankai buvo maži ir užėmė, palyginus su didesniais bankais, nežymią rinkos dalį. Tačiau nuo 2003 m. trijų didžiausių bankų koncentracija buvo vidutiniškai 10 proc. žemesnė nei penkių didžiausių bankų, tuo tarpu vienas didžiausias Estijos bankas vidutiniškai užėmė 53 proc. rinkos Estijoje pagal turtą, paskolas ir indėlius.

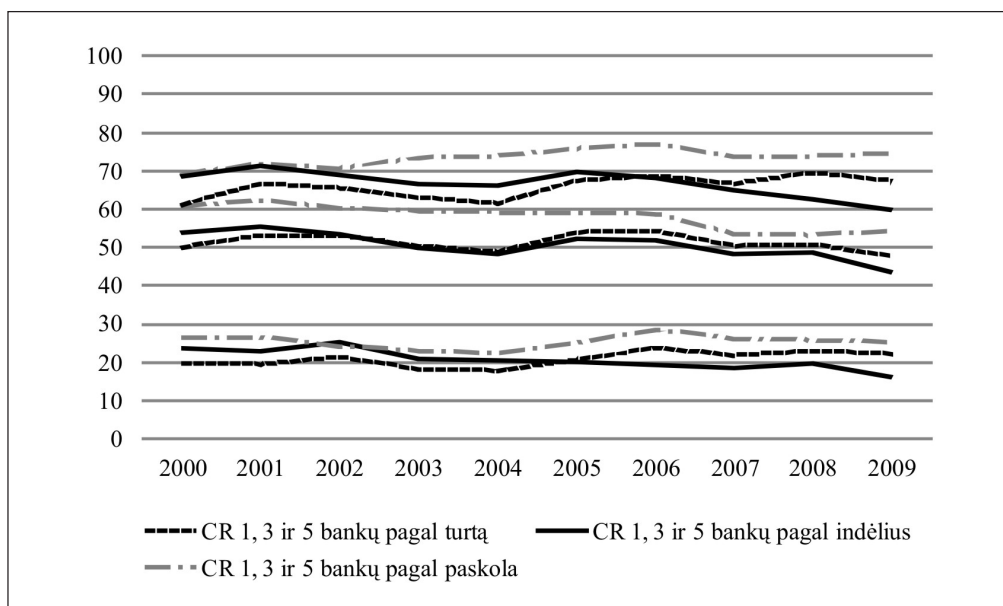
Estijoje kaip ir Lietuvoje 2000-2009 m. pastebimas bankų koncentracijos mažėjimas. Trijų didžiausių Estijos bankų pagal turtą ir indėlius užima rinkos dalis sumažėjo beveik tiek pat kaip ketvirto ir penkto bankų rinkos dalis išaugo. Pagal paskolas trijų bankų užima rinkos dalis sumažėjo 8 proc., o ketvirto ir penkto bankų

2 pav. Estijos bankų turto, paskolų ir indėlių koncentracija pagal CR 2000-2009 m., proc.

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis bankų finansinėmis ataskaitomis ir Bank of Estonia konsoliduotais bankų balansais

rinkos dalis išaugo daugiau nei 12 proc. Tai rodo, kad rinkos dalį pagal suteiktas paskolas tiriamu laikotarpiu prarado ne tik didieji šalies bankai, bet taip pat ir smulkieji, o vidutinio dydžio bankai savo užimamą rinkos dalį pagal paskolas padidino, vadinasi vidutinio dydžio bankai sugebėjo geriau pritraukti klientus, nei stambiaji bankai.

2 pav. Estijos bankų turto, paskolų ir indėlių koncentracija pagal CR 2000-2009 m., proc.

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis bankų finansinėmis ataskaitomis bei Association of Latvia commercial banks bankų pagrindinių rodiklių statistinėmis lentelėmis

Pagal min HHI koncentracijos rodiklį Estijos bankuose tiriamu laikotarpiu buvo didžiausia koncentracija, kuri tiriamo laikotarpio pradžioje siekė 4000. Estijoje paskolų ir indėlių koncentracija tiriamu laikotarpiu tolygiai mažėjo, o tuo tarpu turto koncentracija pagal HHI tiek didėjo, tiek mažėjo atskirais laikotarpiais, tačiau galiausiai 2009 m. buvo 30 proc. mažiau koncentruotas nei laikotarpio pradžioje. Tai rodo, kad Estijoje konkurencinės sąlygos bankų sektoriuje gerėjo 2000-2009 m. laikotarpiu.

Tuo tarpu Latvijoje koncentracija tiek pagal HHI, tiek pagal CR buvo žymiai mažesnė nei Lietuvoje ar

Estijoje. Iš dalies tai priklauso nuo to, kad šioje šalyje veikė žymiai daugiau bankų nei kitose Baltijos šalyse. Tiriamu laikotarpiu penki didžiausi šalies bankai užėmė 70 proc. rinkos, iš kurių trys didžiausi bankai valdė 42-60 proc, o vienas didžiausias bankas užėmė vos 20 proc. rinkos. Palyginus koncentraciją šiuose bankuose pagal atskiras grupes pastebėta, kad labiausiai buvo koncentruotos paskolos, o turto ir indėlių koncentracija panašaus lygio.

Latvijoje didžiausio šalies banko užima rinkos dalis tiriamu laikotarpiu kito skirtingai vertinant turtą, paskolas ir indėlius. Pagal turtą didžiausias bankas 2000-2009 m. padidino užimamą rinkos dalį. Tai reiškia, kad šis bankas turtą didino sparčiau nei kiti bankai. Tačiau pagal suteiktas paskolas ir indėlius didžiausio banko rinkos dalis mažėjo. Antro ir trečio didžiausių bankų užimama rinkos dalis pagal visus tris rodiklius tiriamu laikotarpiu mažėjo. Sparčiausiai mažėjo šių bankų rinkos dalis pagal paskolas klientams. Vertinant ketvirto ir penkto didžiausių Latvijos bankų užimamą rinkos dalį pastebima, kad šių bankų rinkos dalis tiriamu laikotarpiu augo. Palyginus kokią rinkos dalį prarado trys didžiausi bankai su ta rinkos dalimi, kurią užkariavo ketvirtas ir penktas pagal didį bankai pastebėta, kad pagal turtą ir paskolas trys didžiausi bankai prarado mažesnę rinkos dalį, nei ketvirtas ir penktas bankai įgijo. Tai rodo, kad mažėjo ne tik didžiųjų bankų užima rinkos dalis, bet ir smulkesnių, o labiausiai rinkoje stiprėjo vidutinio dydžio bankai. Tačiau rinkos dalies pagal indėlius palyginimas parodė, kad trys didieji bankai prarado apie 11 proc. rinkos, o tuo tarpu ketvirtas ir penktas bankai įgijo vos 1 proc. rinkos, tai reiškia, kad didžiųjų bankų prarastą rinkos dalį pasidalino smulkieji bankai.

Latvijoje min HHI indeksas per visą laikotarpį buvo šiek tiek didesnis nei 1000, todėl šioje šalyje bankinė rinka buvo silpnai koncentruota, o konkurencija buvo didžiausia iš visų tirtų šalių. Labiau koncentruotos buvo paskolos, o turto ir indėlių koncentracija panaši. Tačiau vertinant koncentracijos kitimo tendenciją paskolų ir indėlių koncentracija mažėjo per 2000-2009 m. laikotarpį, o turto koncentracija didėjo. Tai reiškia, kad konkurenciją pritraukiant paskolas ir indėlius geriau demonstravo smulkesni bankai, o turto atveju stambesni.

Ištyrus Baltijos šalių bankų sistemas pastebėta, kad šių šalių bankuose nėra esminių skirtumų tarp turto, paskolų ir indėlių pasiskirstymo. Estijoje tiriamu laikotarpiu turtas, indėliai ir paskolos buvo sutelktos didžiausiuose penkiuose bankuose. Tarpusavyje jų užimama rinkos dalis sudarė apie 95 proc. ir svyravo nežymiai nuo 87,0 iki 99,3 proc., tai rodo, kad šioje šalyje bankų sektorius yra stipriai koncentruotas. Tai patvirtina ir HHI rodiklis, kuris pagal visus kriterijus buvo didžiausias iš tirtų šalių. Lietuvoje taip pat koncentracija buvo aukšta – penki didžiausi bankai vidutiniškai užėmė 80 proc. rinkos, tačiau Lietuvoje bankų sektorius yra mažiau koncentruotas nei Estijoje. Min HHI rodiklis parodė, kad 2000-2009 m. Lietuvos bankų sektorius buvo koncentruotas šiek tiek daugiau nei vidutiniškai, tačiau su tendencija mažėti. Tuo tarpu Latvijoje, lyginat su kitomis dvejomis šalimis, veikia daugiausiai komercinių bankų, todėl šioje šalyje bankų rinka yra mažiausiai koncentruota. Gauti rezultatai parodė, kad pagal turtą ir indėlius Latvijos bankai buvo silpnai koncentruoti rinkoje, o pagal paskolas koncentracija buvo vidutinė, tačiau tendencija mažėjanti.

Lietuvos, Latvijos ir Estijos bankų koncentracijos palyginimas su kitų Europos šalių bankų koncentracija

Šiame skyriuje pateikiama tyrimo rezultatų palyginimas su kitų autorių atliktų tyrimų rezultatais.

Straipsnyje aprašytas tyrimas panašus į V. Deltuvaitės, V. Gižienės (2007) ir V. Deltuvaitės, V. Vaškelaičio (2007), atliktus tyrimus, nes šiuose tyrimuose buvo naudojama tokie patys rodikliai koncentracijos lygiui vertinti bei tiriamas Lietuvos bankų sektorius. Tačiau šiame straipsnyje atliktas tyrimas yra platesnis, kadangi tiriamas ilgesnis laikotarpis, bei į tyrimą įtraukiama daugiau šalių. Nepaisant to, šių tyrimų rezultatai buvo panašūs ir rodė, kad Lietuvoje bankų koncentracija yra aukšta, tačiau bendrai koncentracija yra mažėjanti. Taip pat palyginus šio tyrimo ir kitų dviejų tyrimų rezultatus, buvo pastebėta, kad labiausiai bankų sektoriaus koncentracija mažėjo 2000-2005 m. laikotarpius. O 2006-2009 m. laikotarpiu Lietuvos bankų sektoriaus koncentracija kito nežymiai ir negalima vienareikšmiškai teigti, kad ji mažėjo ar didėjo, nes pagal keturis koncentracijos rodiklius minėtu laikotarpiu bendros teigiamos ar neigiamos kitimo tendencijos nepastebima.

Empiriniuose tyrimuose nėra išskiriama Lietuvos, Latvijos ar Estijos bankų koncentracija, todėl lyginama su kitų šalių rodikliais. T. Beck, A. Demirguc-Kunt ir R. Levine (2006) tyrime buvo vertinta 69 šalių bankų sektorių koncentracija ir rezultatai parodė, kad vidutiniškai didžiausių pagal turtą trijų bankų koncentracija (CR_3) yra 0,71. Buvo ištirta didelė dalis įvairių pasaulio šalių bankų, todėl gautas rezultatas yra artimas pasaulio šalių

bankų sektoriaus koncentracijos vidurkiui. Lyginant su autorės atlikto tyrimo rezultatais šiam koncentracijos vidurkiui artimiausia yra Lietuvos bankų sektoriaus koncentracija, tuo tarpu Estijoje koncentracija yra didesnė nei vidurkis, o Latvijoje – žemesnė.

V. Deltuvaitė (2009) tęsė T. Beck, A. Demirguc-Kunt ir R. Levine tyrimą tirdama 1987-2007 m. laikotarpio 184 pasaulio šalių bankų sektorių koncentraciją. Kaip ir ankstesniame, šiame darbe koncentracijai vertinti buvo naudota trijų bankų CR_3 koncentracijos indeksas. Tyrimo rezultatai parodė, kad 1987 m. bankų koncentracija pagal turtą buvo ypač aukšta (0,949), tačiau vėlesniais laikotarpiais bankų koncentracijos vidurkis mažėjo ir 1994-2007 m. laikotarpiu vidutiniškai daugelio pasaulio šalių bankų koncentracija sudarė 0,7 proc. Šis rodiklis tik patvirtino ankščiau padarytą išvadą, kad vidutinė bankų koncentracija pasaulyje yra apie 0,7. Šiuo atveju, Lietuvos bankų koncentracija artimiausia vidurkiui, Estijos bankų koncentracija yra aukštesnė, o Latvijos – mažesnė nei pasaulio vidurkis. Taip pat V. Deltuvaitės (2009) tyrimo rezultatai parodė, kad tik Liuksemburgo ir JAV bankų koncentracija buvo mažesnė nei 0,3, 35 šalyse koncentracija buvo didesnė nei 0,9, o daugiausia šalių (147) bankų koncentracija buvo nuo 0,5 iki 0,9.

R. A. Ratti, S. Lee, Y. Seol (2008) ir B. Casu ir C. Girardone (2006) tyrė 15 senųjų ES šalių bankų koncentraciją 1992-2005 m. ir 1997-2003 m. laikotarpiu. Vidutinė ES šalių bankų koncentracija buvo gauta 0,63-0,73. Pagal tyrimų rezultatus labiausiai koncentruotos buvo Suomijos (0,86-0,99), Švedijos (0,8-0,98), Belgijos (0,82-0,89), Portugalijos (0,88) ir Danijos (0,8) bankinės sistemos. Pagal šiame darbe atliktą tyrimą, tokiai koncentracijai yra artimiausia Estijos bankų sektoriaus koncentracija. Tai rodo, kad Estijos bankinė sistema yra panaši į skandinaviškas ir vakarietiškas bankų sistemas. Tuo tarpu Latvijos bankų koncentracija yra vienas iš žemiausių Europos šalyse ir yra panašaus lygio kaip Italijos (0,42-0,44) ir Ispanijos (0,48-0,56), todėl šioje šalyje bankinis sektorius yra panašus į pietinių Europos šalių bankų sektorius. Bankų koncentracija Lietuvoje nepasižymi išskirtiniais bruožais, nes yra vidutinio dydžio kaip ir daugelyje Europos šalių.

Nuo ankščiau aptartų tyrimų skiriasi D. Kaupelytės ir A. Janonytės (2009) darbas, nes čia buvo tiriama 12 naujųjų ES šalių narių bankų koncentracija. Jai matuoti pasirinktas HHI (tuo tarpu ankstesniuose tyrimuose CR_3). Remiantis šiame darbe atliktu tyrimu ir D. Kaupelytės, A. Janonytės (2009) HHI skaičiavimais, pastebima, kad Latvijos bankų sektoriaus koncentracija yra priskiriama prie žemiausią koncentraciją turinčių naujųjų ES šalių grupės. Šių šalių grupei taip pat priskiriama Malta, Vengrija ir Lenkija. Tuo tarpu Lietuva priskiriama prie vidutinę bankų koncentraciją turinčių šalių, tokių kaip: Bulgarija, Kipras, Rumunija, Slovėnija ir Slovakija. Estijos, pagal jos bankų koncentracijos lygį negalima priskirti nei vienai grupei, kadangi ši šalis yra vienintelė iš naujai įstojusių į ES šalių, kuriai būdinga ypač aukšta bankų koncentracija.

Apibendrinant Baltijos šalių bankų koncentracijos panašumus į kitų šalių bankų koncentracijas, pastebėta, kad pagal tiriamą kriterijų Lietuvos, Latvijos ir Estijos negalima priskirti prie bendros panašią koncentraciją turinčių šalių grupės. Šiuo atveju, bankų koncentracijos vidurkį pasaulyje ir Europoje labiausiai atitinka Lietuvos bankinės sistemos koncentracija. Latvijos bankinės sistemos koncentracija buvo panašesnė į didelių, pietinių Europos šalių bankų koncentracijas. Tuo tarpu Estijos ypač aukštas bankų koncentracijos lygis buvo panašiausias į Skandinavijos šalių bankų koncentracijas. Taip pat buvo pastebėta, kad iš naujųjų ES narių labiausiai išsiskyrė Estija, nes ji buvo vienintelė, kurios bankų koncentracija buvo beveik du kartus didesnė, nei kitose naujosiose ES šalyse.

Išvados ir tyrimo plėtros galimybės

Bankų koncentracijos kitimo priežastys yra bankų konsolidacija ir ją įtakojantys veiksniai, naujų bankų atėjimas į rinką, bankų priežiūros institucijų skaičius ir vykdoma veikla, užsienio kapitalo bankų užimama rinkos dalis, taip pat pačių bankų elgesys, reguliuojant palūkanų normas. Tuo tarpu pati bankų sektorius koncentracija gali turėti įtakos bankų konkurencinėm sąlygom, bankų veiklos efektyvumui, masto ekonomijai, vartojimo efektyvumui, bankų sektoriaus stabilumui, bankų veiklos išplėtimui už šalies ribų, bei kitų ekonomikos segmentų įmonių veiklai.

Ištyrus mokslininkų darbus bankų koncentracijos tema pastebėta, kad bankų koncentracija yra aktuali, dažnai tyrinėjama problema. Europos Sąjungos šalyse bankų sektoriaus koncentracija tyrinėjama įvairiomis kryptimis: buvo tiriamas bankų koncentracijos poveikis bankų konkurencingumui, veiklos efektyvumui, finan-

sų sektoriaus stabilumui, bankų pelningumui. Taip pat buvo analizuojama bankų priežiūros institucijų įtaka bankų koncentracijai. Tačiau tyrimų, kuriuose būtų tirta Baltijos šalių koncentracija buvo vos keli.

Bankų koncentraciją vertinti yra sukurta mažiausiai 10 skirtingų rodiklių. Empiriniuose tyrimuose dažniausiai naudojami CR_3 ir HHI koncentracijos indeksai. Šie rodikliai panašūs tuo, kad į skaičiavimus įtraukiama didžiausių bankų duomenys, tačiau skiriasi tuo, kad HHI indeksas atspindi visų rinkoje veikiančių bankų užimamą rinkos dalį, o CR_k rodiklis tik parodo, kaip rinkos dalis pasiskirsto tarp kelių didžiausių bankų. Tačiau CR_k yra patogesnis naudoti, nes jam nereikia visų rinkos duomenų.

Atlikus tyrimą nustatyta, kad Lietuvos, Latvijos ir Estijos bankų koncentracija 2000-2009 m. mažėjo. Sparčiausiai koncentracijos lygis kito Estijoje, o mažiausiai Latvijoje. Tai buvo nulemta didžiausių bankų rinkos dalies praradimo, kai kuriais atvejais ir smulkiųjų šalies bankų pozicijų rinkoje praradimo bei vidutinio dydžio bankų užimamos rinkos dalies augimo. Tokie rezultatai rodo, kad klientai vis labiau pasitiki mažesniais bankais, o pasitikėjimas didžiaisiais bankais mažėja.

Ištyrus bankų koncentracijos rodiklius trijose Baltijos šalyse, nustatyta, kad aukštos koncentracijos problema egzistuoja Estijoje ir Lietuvoje. Tuo tarpu Latvijoje bankų sektoriaus koncentracija tiriamu laikotarpiu buvo vidutinė ir labiau artėjanti prie žemos. Tokie rezultatai rodo, kad šalies dydis nelemia koncentracijos bankų sektoriuje.

Bankų koncentracijos vidurkį pasaulyje ir Europoje (0,7) labiausiai atitinka Lietuvos bankinė sistema. Latvijos bankinė sistemos koncentracija buvo panašesnė į didelių, Pietų Europos šalių bankų koncentracijas, kurios yra žemesnės nei vidutinis koncentracijos lygis Europoje. Tuo tarpu Estijos ypač aukštas bankų koncentracijos lygis buvo panašiausias į Skandinavijos šalių bankų koncentraciją.

Iš naujųjų ES narių labiausiai išsiskyrė Estija, nes ji buvo vienintelė, kurios bankų koncentracija buvo beveik du kartus didesnė, nei kitose naujosiose ES šalyse, todėl ši šalis negali būti priskiriama nei prie vidutinę, nei prie žemą koncentraciją turinčių naujųjų ES šalių.

Tyrimo rezultatai gali būti pritaikomi tolimesniems tyrimams, plečiant tiriamą sritį. Gali būti vertinama koncentracijos ryšiai su daugeliu reiškinių, kurie būdingi bankiniams sektoriui (pavyzdžiui, su bankų veiklos efektyvumu, finansų stabilumu, bankų konkurencingumu ir kt.), kadangi Baltijos šalyse yra atlikta nedaug tyrimų šia tema. Taip pat tyrimai gali būti atliekami tiriant koncentracijos priklausomybę nuo kitų veiksnių, siekiant išsiaiškinti kokie veiksniai galėtų nulemti norimą koncentracijos bankų sektoriuje lygį. Tyrimas taip pat gali būti tobulinamas į jį įtraukiant daugiau šalių. Gali būti tiriami visos ES šalių bankų sektoriai, skirstant šalis į regionus.

Literatūra

1. Abbasoglu, O. F., Aysan, A. F., Gunes, A. (2007). Concentration, competition, efficiency and profitability of the Turkish banking sector in the post-crises period. Prieiga per internetą: <http://mpa.ub.uni-muenchen.de/5494/1/MPRA_paper_5494.pdf> (prisijungta 2011 03 22).
2. Association of Latvia commercial banks. Prieiga per internetą: <<http://eng.bankasoc.lv/Association/statistics/figures/index2.php>> (prisijungta 2011 05 09).
3. Bank of Estonia. . Prieiga per internetą: <<http://www.bankofestonia.info/pub/en/dokumentid/statistika/>> (prisijungta 2011 05 09).
4. Beck, T., Demirguc-Kunt, A., Levine, R. (2003). Bank Concentration and Crises // National Bureau of Economic Research. Prieiga per internetą: <http://www.nber.org/papers/w9921.pdf?new_window=1> (prisijungta 2010 02 21).
5. Bikker, J. A., Haaf, K. (2002). Measurer of competition and concentration in the banking industry: a review of the literature. Prieiga per internetą: <http://www.dnb.nl/en/binaries/Measures%20of%20Competition_tcm47-145799.pdf> (prisijungta 2011 03 22).
6. Casu, B., Girardone, C. (2006). Bank Competition, Concentration and Efficiency in the Single European Market // Manchester School. Prieiga per internetą: <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=796667> (prisijungta 2011 02 21).
7. Darškvienė, V., Šakalytė, J. (2009). Efficiency of stock exchange network formation as a change in market concentration // Taikomoji ekonomika: sisteminiai tyrimai, Nr. 3. Kaunas: VDU.
8. Deltuvaitė, V., Gižienė, V. (2007). Competition, concentration, efficiency, and their relationship in the Lithuanian banking sector // Ekonomika ir vadyba, Nr. 12. Kaunas: KTU.
9. Deltuvaitė, V., Vaškelaitis, V. (2007). Competition, concentration, efficiency, and their relationship in the Lithuanian banking sector // Taikomoji ekonomika: sisteminiai tyrimai, Nr. 1. Kaunas: VDU.

10. Deltuvaitė, V. (2009). Koncentracijos įtakos bankų sistemos finansiniams stabilumui tyrimas // *Ekonomika ir vadyba*. Nr. 14, Šiauliai: Šiaulių universitetas.
11. Dymsky, G. A. (1999). *The bank merger wave: the economic causes and social consequences of financial consolidation*. New York: M. E. Sharpe, Inc.
12. Engler, H., Essinger, H. (2000). *The future of banking*. London: Reuters, Pear Son Education.
13. Francis, B., Hasan, I. and Wang, H. (2008). Bank consolidation and new business formation // *Journal of Bank & Finance*.
14. Ginevičius, R., Krivka, A. (2009). Verslo koncentracijos Lietuvos ekonomikoje tyrimas // *Verslas: teorija ir praktika*. Nr. 3. Vilnius: VGTU.
15. Hesse, H. (2007). *Financial Intermediation in the Pre-Consolidated Banking Sector in Nigeria* // *World Bank Policy Research Working Paper*.
16. Yeyati, E. L., Micco, A. (2003). Concentration and foreign penetration in Latin American Banking Sectors. Prieiga per internetą: <<http://www.iadb.org/res/publications/pubfiles/pubWP-499.pdf>> (prisijungta 2011 03 21).
17. Kapopoulos, P., Siokis, F. (2005). Market structure, efficiency and rising consolidation of the banking industry in the Euro area // *Bulletin of Economic Research*, Nr. 57.
18. Kaupelytė, D., Janonytė, A. (2009) Naujųjų ES valstybių bankinio sektoriaus priežiūra, konkurencija ir stabilumas // *Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai*. Nr. 52, Kaunas: VDU.
19. Koutsomanoli-Follopaki, A. Staikouras, C.K. (2006). Competition and Concentration in the New European Banking Landscape // *European Financial Management*. Prieiga per internetą: <<http://www3.interscience.wiley.com/cgi-bin/fulltext/118612920/PDFSTART>> (prisijungta 2011 02 23).
20. Latvijos bankas. Prieiga per internetą: <<http://www.bank.lv/eng/main/all/>> (prisijungta 2011 05 09).
21. Lietuvos bankas. Prieiga per internetą: <<http://www.lb.lt>> (prisijungta 2011 05 09).
22. Marfels, C. (1971). Absolute and relative measures of concentration reconsidered // *Kyklos*, Nr. 24.
23. Ratti, R. A., Lee, S., Seol, Y. (2008). Bank concentration and financial constraints on firm-level investment in Europe // *Journal of Banking & Finance*. Nr. 32.
24. Tarptautinių žodžių žodynas (2008). Kolektyvinė monografija / Bendorienė, A., Bogušienė, V. ir kt. Vilnius: Alma littera.
25. Wuffli, P. A. (2005). Strategic consistency through alignment of corporate values and partnerships. Prieiga per internetą: <<http://www.promethee.asso.fr/Globa%20PAWuffli.pdf>> (prisijungta 2011 02 18).

Straipsnį recenzavo: prof. dr. Valdonė Daršukvienė (VDU)

Alvita JANUŠKEVIČIŪTĖ

THE EVALUATION OF BANKS CONCENTRATION CHANGES IN LITHUANIA, LATVIA AND ESTONIA

Summary

The main aim of this article is to evaluate bank concentration changes in three Baltic States during 2000-2009. This article presents bank concentration causes and consequences, different types of bank concentration research and main assess index of concentration. The second part of this article presents the main changes of bank concentration in Baltic States. The main result was that in Baltic states banks sectors concentration was descending during 2000-2009. This indicates that there was market share separation from major banks to smaller.